

Concept
Accountantsverslag 2024

Hoogheemraadschap van Rijnland, 31 maart 2025

Aan de verenigde vergadering
van het Hoogheemraadschap van
Rijnland
Postbus 156
2333 CM LEIDEN

Onderwerp
Accountantsverslag 2024

Datum

Ons kenmerk

Behandeld door
Stephan da Costa
088 288 6523
stedacosta@deloitte.nl

Jesper van Koert
088 288 2306
jvankoert@deloitte.nl

Deloitte Accountants B.V.
Wilhelminakade 1
3072 AP Rotterdam
Postbus 2031
3000 CA Rotterdam
Nederland

Tel: 088 288 2888
www.deloitte.nl

Geachte leden van de verenigde vergadering,

Graag bieden wij u hierbij ons accountantsverslag aan met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2024 van het hoogheemraadschap van Rijnland. Deze rapportage beschrijft op hoofdlijnen onze controleaanpak en de belangrijkste aangelegenheden die wij tijdens onze controle in overweging hebben genomen. Wij zijn van mening dat de reikwijdte van onze werkzaamheden en de resultaten daarvan een deugdelijke basis vormen voor ons oordeel over de jaarrekening 2024 van het hoogheemraadschap van Rijnland.

De jaarrekening 2024 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van dijkgraaf en hoogheemraden van het hoogheemraadschap van Rijnland. Bij deze jaarrekening zijn wij voornemens een goedkeurende controleverklaring te verstrekken voor het getrouwe beeld en de rechtmatigheid.

Onze controle is uitgevoerd in overeenstemming met onze opdrachtbevestiging, d.d. 15 oktober 2024.

Wij hebben het concept van dit accountantsverslag op 25 maart 2025 besproken met het college van dijkgraaf en hoogheemraden. Tevens hebben wij dit rapport toegelicht aan de commissie Bestuur, organisatie en dienstverlening, tijdens de vergadering van 16 april 2025.

Hoogachtend,

Deloitte Accountants B.V.

Jesper van Koert MSc RA

Inhoudsopgave

	<u>Kernpunten van de jaarrekeningcontrole</u>	4
	• <u>Kernpunten van de jaarrekeningcontrole</u>	5
	<u>Bestuurlijke samenvatting</u>	6
	• <u>Belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen</u>	7
	<u>Bevindingen jaarrekening</u>	9
	• <u>Samenvatting ontwikkelingen in vermogen en resultaat van uw hoogheemraadschap</u>	10
	• <u>Fraude, integriteit, en naleving wet- en regelgeving</u>	14
	• <u>Rechtmatigheidsverantwoording</u>	15
	• <u>Overige bevindingen</u>	16
	<u>Interne beheersing</u>	17
	• <u>Belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing vanuit de controle over het boekjaar 2024</u>	18
	<u>Bijlagen</u>	20
	• <u>Bijlage A1 - Niet-gecorrigeerde controleverschillen</u>	21
	• <u>Bijlage A2 - Onzekerheden in de controle</u>	22
	• <u>Bijlage A3 - Tekortkomingen in de toelichtingen</u>	23
	• <u>Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2024</u>	24
	• <u>Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging</u>	25

Kernpunten van de jaarrekeningcontrole

Kernpunten van de jaarrekeningcontrole

In dit hoofdstuk zijn de kernpunten van de jaarrekeningcontrole overzichtelijk weergegeven. Deze kernpunten lichten wij in het vervolg van dit accountantsverslag nader toe. De onderwerpen linken dan ook door naar de verdiepende teksten en zijn te raadplegen door op de categorie of op het onderwerp te klikken.

Categorie	Onderwerp	Observatie en/of aanbeveling
Algemeen	<ol style="list-style-type: none"> Controleverklaring Fraude	<ol style="list-style-type: none"> Wij zijn voornemens een goedkeurende controleverklaring te verstrekken bij de jaarstukken 2024. Het hoogheemraadschap heeft in 2021 een frauderisicoanalyse opgesteld, die nog geactualiseerd moet worden.
Financiën	<ol style="list-style-type: none"> Financiële positie Realiteitsgehalte begroting Kwaliteit jaarstukken Materiële vaste activa	<ol style="list-style-type: none"> De financiële positie is ten opzichte van vorig jaar verslechterd. De gerealiseerde baten en lasten liggen in lijn met de begrote baten en lasten. De jaarrekening geeft voldoende inzicht in de financiële positie van Hoogheemraadschap van Rijnland. Het beheer van de administratie rondom investeringsprojecten vraagt aandacht.
IT-omgeving	<ol style="list-style-type: none"> General IT controls	<ol style="list-style-type: none"> Er is sprake van tekortkomingen inzake de general IT controls, waardoor wij niet volledig kunnen steunen op de IT-omgeving.
Interne beheersing	<ol style="list-style-type: none"> Memoriaalboekingen Risicomanagement	<ol style="list-style-type: none"> De beheersing van memoriaalboekingen is verbeterd, maar vraagt nog wel aandacht. Het verantwoorden van het risicomanagement vraagt aandacht.
Rechtmatigheid	<ol style="list-style-type: none"> Rechtmatigheidsverantwoording	<ol style="list-style-type: none"> Vanaf 2025 zal het college van dijkgraaf en hoogheemraden een rechtmatigheidsverantwoording opstellen. Het college legt daarin verantwoording af over het financiële rechtmatigheid van de baten, lasten en balansmutaties over 2025.

Bestuurlijke samenvatting

Belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen

Belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen

Getrouwheid en rechtmatigheid

- Wij zijn voornemens een goedkeurende controleverklaring te verstrekken voor het getrouwe beeld van de jaarrekening en voor de rechtmatigheid.
- De gehanteerde materialiteit bedraagt voor fouten € 3,1 miljoen en voor onzekerheden € 9,3 miljoen.
- Naast onze opdrachtbevestiging zijn het controleprotocol dat door uw verenigde vergadering is vastgesteld op 16 juli 2008 en het normenkader 2024 dat door uw verenigde vergadering is vastgesteld op 27 november 2024, bepalend (geweest) voor onze controle.
- Wij hebben tijdens onze controle van de WNT geen feitelijke afwijkingen geïdentificeerd die de materialiteitsgrens conform het controleprotocol WNT te boven gaan.

Welke verbeteringen zien wij?

Wij zien dat uw hoogheemraadschap de volgende verbeteringen heeft gerealiseerd:

- In voorgaande jaren hebben wij geconstateerd dat projecten niet tijdig administratief werden afgesloten. Dit kan leiden tot een mogelijk onjuiste verslaggeving, met name wat betreft de presentatie van de toelichting op de materiële vaste activa. Uw organisatie heeft aangegeven de controle hierop te zullen aanscherpen. Wij hebben geconstateerd dat uw organisatie sinds begin 2024 een analyse uitvoert op de tijdigheid van het administratief afsluiten van de projecten.

Welke aandachtspunten zien wij?

Daarnaast onderkennen wij de volgende belangrijke aandachtspunten:

- Rijnland toonde in de afgelopen jaren een schuldquote van rond de 300%, die in 2029 320% zal bedragen. Hiermee voldoet u (nog) niet aan de afspraken zoals die zijn opgenomen in het coalitieakkoord van 2023-2027. Dit punt heeft ook de aandacht van uw toezichthouders, de provincies Zuid-Holland en Noord-Holland. Wij vragen hiervoor uw aandacht.
- In 2024 zijn de bestemmingsreserves gedaald; van € 24,8 mln. naar € 16,5 mln. Dit is in overeenstemming met de begroting na wijziging. Deze afname toont aan dat Rijnland momenteel inteert op haar reserves. Volgens de begroting 2025 zullen deze reserves weer toenemen vanaf 2025.
- Rijnland heeft tijdens de jaarrekeningcontrole geconstateerd dat één activering van het onderhanden werk naar de exploitatie niet op de juiste wijze was verantwoord in de jaarrekening. De betreffende overheveling heeft betrekking op het activeren van uren voor specifieke werkzaamheden, die onder het huidige beleid van Rijnland niet meer geactiveerd worden. Het gaat om een bedrag van € 2,9 miljoen dat ten onrechte als 'in exploitatie' is verantwoord. Dit is in de definitieve versie van de jaarrekening gecorrigeerd. Deze afschrijving heeft in zijn geheel versneld plaatsgevonden in 2024.
- Wij hebben een IT-audit uitgevoerd voor de applicatie ProSa (financiële administratie). Hierbij hebben wij geconstateerd dat een aantal general IT controls (GITC's) nog niet op orde is. Dit heeft betrekking op onder andere het ontbreken van een proces voor het periodiek reviewen van gebruikersrechten en op het niet testen van wijzigingen in de applicatie volgens het geldende beleid.
- In de paragraaf 'Risicoparagraaf en weerstandsvermogen' zijn de door Rijnland ingeschatte risico's opgenomen. Wij hebben vastgesteld dat deze informatie voldoet aan de wettelijke eisen. Wel hebben wij geconstateerd dat een duidelijke koppeling tussen de omvang van de risico's en het weerstandsvermogen in de paragraaf 'Risicoparagraaf en weerstandsvermogen' nog ontbreekt. Wij vragen uw aandacht hiervoor.

Belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen

Frauderisicoanalyse

- Via (thema)onderzoeken en interne controles besteedt uw hoogheemraadschap passende aandacht aan de onderwerpen 'fraude' en 'integriteit'. Wij hebben u in eerdere jaren reeds geadviseerd om deze frauderisicoanalyse te actualiseren. De organisatie heeft aangegeven dat deze actualisatie in 2025 zal plaatsvinden. Tevens wordt er binnen Rijnland gewerkt aan een notitie Misbruik & oneigenlijk gebruik. Wij hebben vastgesteld dat u op een adequate wijze opvolging geeft aan integriteitsmeldingen. Tijdens onze controle over 2024 zijn door ons geen fraudegevallen geconstateerd.

Financiële positie

- De vermogenspositie ultimo 2024 is verslechterd ten opzichte van 2023. Dit is veroorzaakt door onttrekkingen aan de reserve baggerwerken en aan de reserve schuldreductie, en is in overeenstemming met uw begroting na wijziging.
- De netto-schuldquote ultimo 2024 bedraagt 321% (2023: 336 %). De schuldratio is toegenomen tot 94% (2022: 92%). Dit wordt deels veroorzaakt door investeringen in een aantal grote zuiveringsinstallaties.
- Uw jaarrekening toont wat betreft de baten en lasten een beperkt verschil tussen begroting en realisatie, en kent een relatief hoog nadelig rekeningresultaat 2024, ad € 13,7 miljoen (2023: nadelig € 12,5 miljoen). De verschillen tussen realisatie en begroting hebben met name betrekking op de rente en de afschrijvingen, die hoger zijn dan begroot (€ 3,1 miljoen). Op programmaniveau liggen de totaal gerealiseerde lasten in lijn met de totaal begrote lasten.

Realiteitsgehalte begroting

- Uit het overzicht van baten en lasten over 2024 blijken slechts beperkte afwijkingen c.q. volumeverschillen, in zowel de lasten, baten als saldi. Deze geringe afwijkingen, in combinatie met de absolute omvang ervan, geven ons de indruk dat de ramingen in de begroting en in de tussentijdse informatievoorziening wat betreft de (investerings)projecten en activiteiten realistisch zijn, en in lijn liggen met de beschikbare (personele) capaciteit die nodig is om alle geplande (investerings)projecten en activiteiten daadwerkelijk in het boekjaar te realiseren.

Kwaliteit verslaggeving

- Tijdens de controle hebben wij het door het management toegepaste proces met betrekking tot belangrijke verslaggevingsvraagstukken geëvalueerd. Hierbij valt te denken aan het proces om tot schattingen te komen, zoals bij de voorzieningen. Hierbij hebben wij geen bijzonderheden geconstateerd.

Interne beheersing

- Op basis van de interim-controle 2024 hebben wij enkele tekortkomingen geïdentificeerd in de interne-beheersingsmaatregelen voor de financiële verslaggeving. Onze belangrijkste bevindingen zijn met u gedeeld, en zijn besproken in het college, op 4 februari 2025. In het voorliggende accountantsverslag vindt u onze bevindingen naar aanleiding van de jaarrekeningcontrole.
- Wij hebben in 2024/2025 een IT-audit uitgevoerd, waarbij de focus lag op de applicatie inzake de financiële administratie; ProSa. Onze conclusie is dat de bevindingen uit eerdere audits adequaat zijn opgevolgd, maar dat een aantal bevindingen nog openstaat.

Overig

- Wij verwijzen naar bijlage A bij dit accountantsverslag, waaruit blijkt dat wij geen (niet-)gecorrigeerde bevindingen, onzekerheden en tekortkomingen in de toelichtingen wij hebben geconstateerd.
- In bijlage C is onze volledige onafhankelijkheidsbevestiging te vinden.

Bevindingen jaarrekening

Samenvatting ontwikkelingen in vermogen en resultaat van uw hoogheemraadschap

De vermogenspositie van uw hoogheemraadschap is verslechterd

Het Waterschapsbesluit, waarin onder andere de verslaggevingsregels voor waterschappen zijn opgenomen, maakt een duidelijk onderscheid tussen resultaatbepaling en resultaatbestemming. Alle baten en lasten dienen via het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening te lopen. Er mogen geen baten of lasten rechtstreeks in het eigen vermogen worden gemuteerd. De mutaties in het eigen vermogen vinden plaats door middel van de resultaatbestemming.

Het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten over het boekjaar 2024 bedraagt € 13,7 miljoen nadelig. Per saldo is tussentijds € 14,3 miljoen aan de reserves onttrokken, zodat het uiteindelijk gerealiseerde resultaat over 2024 circa € 0,6 miljoen voordelig bedraagt. Dit resultaat is afzonderlijk vermeld onder het eigen vermogen in de balans.

In het overzicht hiernaast hebben wij de ontwikkeling van het eigen vermogen opgenomen. De omvang van het eigen vermogen bedraagt ultimo 2024 circa 5,3% van het balans totaal (ultimo 2023: 7,2% van het balans-totaal) en is verslechterd ten opzichte van 2023.

Saldo baten en lasten

Het feitelijke saldo van baten en lasten in een jaar is weergegeven als het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten. Daarnaast kent het hoogheemraadschap het gerealiseerde resultaat. Dit is het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten, plus of min de tussentijdse resultaatbestemming. Deze tussentijdse resultaatbestemming bestaat uit de onttrekkingen aan en stortingen in reserves gedurende het boekjaar. Deze mutaties in de reserves vinden plaats op basis van de door de verenigde vergadering genomen besluiten. Het gerealiseerde resultaat is dus mede het gevolg van eerdere politieke besluitvorming.

Wat het voorgaande concreet betekent voor uw hoogheemraadschap hebben wij in het overzicht hiernaast weergegeven.

Eigen vermogen (x € 1 miljoen)	2024	2023	2022	2021
Eigen vermogen per 1 januari	64,5	77,1	76,0	73,5
Tussentijdse resultaatbestemming	-/- 14,3	-/- 17,4	-/-4,3	-/-4,1
Gerealiseerd resultaat	0,6	4,8	5,3	6,6
Gerealiseerd totaalsaldo baten en lasten	-13,7	-12,5	1,0	2,5
Eigen vermogen per 31 december	50,8	64,5	77,1	76,0

Exploitatieresultaat (x € 1 miljoen)	Jaarrekening 2024	Begroting na wijziging 2024
Totale baten	303,2	297,9
Totale lasten	-/- 316,9	-/- 312,2
Gerealiseerd totaalsaldo baten en lasten	-/- 13,7	-/-14,3
Af: stortingen in reserves	-/- 1,7	0
Bij: onttrekkingen aan reserves	14,3	14,3
Saldo mutaties reserves	12,6	12,6
Gerealiseerd resultaat	0,6	0

Samenvatting ontwikkelingen in vermogen en resultaat van uw hoogheemraadschap

Het overzicht van baten en lasten over het boekjaar 2024 laat een nadelig gerealiseerd totaalsaldo van baten en lasten van € 13,7 miljoen negatief zien, ten opzichte van een begroot nadelig saldo van € 14,3 miljoen (begroting na wijziging).

De jaarrekening 2024 sluit - na verwerking van de mutaties in reserves - met een voordelig gerealiseerd resultaat van circa € 0,6 miljoen.

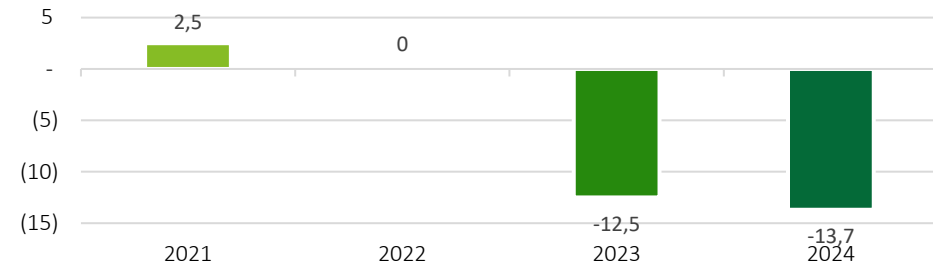
Het voordelige resultaat wordt veroorzaakt door de onttrekkingen aan reserves (met name baggerwerken en schuldreductie). Het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten bedraagt € 13,7 miljoen negatief. Dit wordt veroorzaakt door de hogere lasten voor goederen en diensten (2024: € 132,4 miljoen, 2023: € 114,4 miljoen) en door de hogere personeelslasten (2024: € 91,5 miljoen, 2023: € 83,2 miljoen).

De provincies Zuid-Holland en Noord-Holland hebben voor 2024 de volgende aandachtspunten gemeld aan uw hoogheemraadschap:

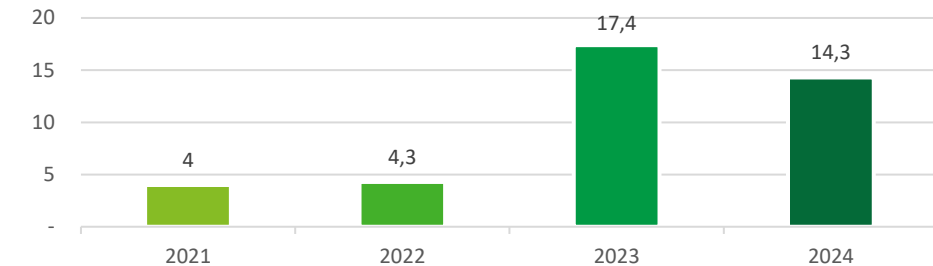
- Er wordt aandacht gevraagd voor de hoge schuldquote. Voor 2024 bedraagt de begrote schuldquote 301%; in 2029 toenemend tot 320%. Deze percentages liggen hoger dan de 300% die eerder is afgesproken binnen Rijnland. De gerealiseerde schuldquote voor 2024 bedraagt 321%, wat nog ruim boven de 300% ligt.
- De reserves van uw hoogheemraadschap laten een sterke daling zien. De provincie constateert dat dit wordt veroorzaakt door het inzetten van de egaliseringsreserve en de bestemmingsreserves. De provincie vraagt uw blijvende aandacht voor de reservepositie. Wij hebben geconstateerd dat de realisatie de lijn van de begroting volgt en onderschrijven de aandacht die de provincies vragen voor de reservepositie.

In de programmaverantwoording geeft het college per programma op hoofdlijnen een verklaring voor de gerealiseerde afwijkingen ten opzichte van de begroting na wijziging.

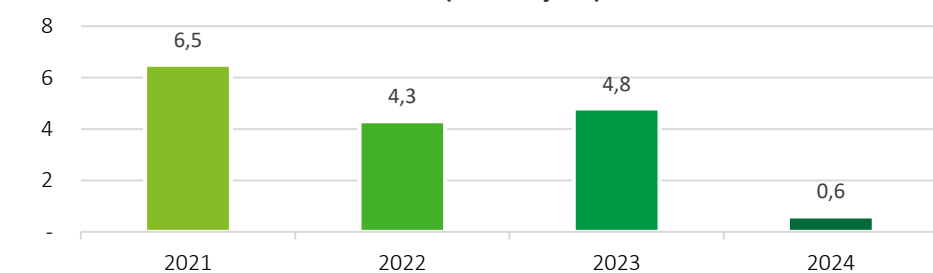
Gerealiseerd totaalsaldo baten en lasten
(x € 1 miljoen)

Mutaties in reserves
(x € 1 miljoen)

Gerealiseerd resultaat
(x € 1 miljoen)

Samenvatting ontwikkelingen in vermogen en resultaat van uw hoogheemraadschap

Begrotingsoverschrijdingen zijn adequaat toegelicht in de jaarrekening

Naast de controle op de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2024, hebben wij een controle uitgevoerd op de begrotingsrechtmatigheid. De toe te passen normen voor het begrotingscriterium zijn gebaseerd op artikel 108 van de verordening inzake de controle op het financiële beheer ex artikel 109 van de Waterschapswet.

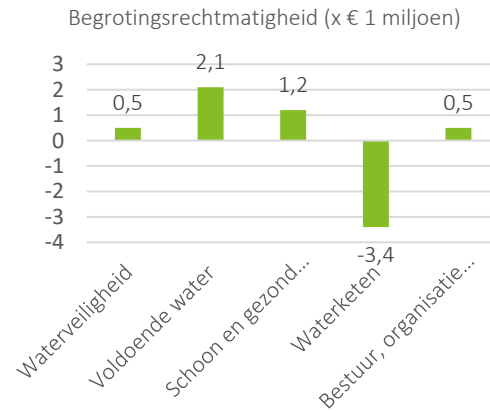
Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de lasten binnen de begroting blijven en dat het college belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig meldt aan de verenigde vergadering, zodat deze hierover tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding van budgetoverschrijdingen aan de verenigde vergadering draagt het risico in zich dat het college inbreuk maakt op het budgetrecht van de verenigde vergadering.

Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota rechtmatigheid van de Commissie BBV. Het overschrijden van de begroting is altijd onrechtmatig, maar hoeft door de accountant niet in alle gevallen te worden meegewogen in diens rechtmatigheidsoordeel. De kostenoverschrijdingen moeten dan wel goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen en zijn in te delen in de categorieën zoals genoemd in de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV.

In het kader van de begrotingsrechtmatigheid moeten wij kijken naar de lastenoverschrijdingen per programma. Wij hebben in de figuur hiernaast de resultaten per programma opgenomen. Het programma Waterveiligheid laat een overschrijding zien van € 0,5 miljoen, het programma Voldoende water laat een overschrijding zien van € 2,1 miljoen, het programma Schoon en gezond water laat een overschrijding zien van € 1,2 miljoen, en het programma Bestuur, organisatie en dienstverlening laat een overschrijding zien van € 0,5 miljoen.

De overschrijdingen passen echter binnen de door uw bestuur vastgestelde spelregels.

Wij hebben geen overschrijdingen geconstateerd die meewegen in ons rechtmatigheidsoordeel.

Wij verwijzen voor een inhoudelijke analyse van en toelichting op deze overschrijdingen naar de analyse van de begrotingsrechtmatigheid zoals opgenomen in het hoofdstuk 'Exploitatierekening naar programma's' in de jaarrekening. Hiermee legt het college aan de verenigde vergadering verantwoording af over de begrotingsrechtmatigheid van de lasten over 2024. Van de geconstateerde kostenoverschrijdingen weegt geen van de bedragen mee in ons rechtmatigheidsoordeel. De overschrijdingen vallen binnen de marges die door de verenigde vergadering zijn vastgesteld.

Kredietoverschrijdingen

Kredietoverschrijdingen vereisen conform de Kadernota Rechtmatigheid van de commissie BBV - vergelijkbaar met kostenoverschrijdingen in het overzicht van baten en lasten - autorisatie van de verenigde vergadering. Indien een overschrijding niet door de verenigde vergadering is geautoriseerd, is deze strikt genomen onrechtmatig. Afspraken hierover tussen de verenigde vergadering en het college kunnen nader worden vastgelegd in de financiële verordening.

Wij hebben geen kredietoverschrijdingen geconstateerd die meewegen in ons rechtmatigheidsoordeel.

Samenvatting ontwikkelingen in vermogen en resultaat van uw hoogheemraadschap

Voorspellende waarde van uw begroting

De jaarrekening 2024 sluit met een positief gerealiseerd resultaat van circa € 0,6 miljoen. De begroting is voor uw hoogheemraadschap een belangrijk sturingsinstrument. Het is een kaderstellend document waarmee de verenigde vergadering de financiële en beleidsmatige kaders vaststelt waarbinnen het college zijn beleid en doelen kan realiseren.

De verenigde vergadering heeft de focus gelegd op het realiseren van de gestelde doelen. De realiteit hiervan is in lijn met de beschikbare capaciteit en mogelijkheden. Hiermee kunnen wij stellen dat de voorspellende waarde van uw begroting goed is.

Kwaliteit en transparantie van de jaarstukken

Tijdens de jaarrekeningcontrole hebben wij vastgesteld dat uw jaarstukken 2024 voldoen aan de vereisten uit het Waterschapsbesluit. Wij hebben tijdens onze werkzaamheden de jaarstukken integraal doorgenomen en hebben daarbij, behalve op de verenigbaarheid van jaarverslag en jaarrekening, vanuit het belang en begrip van de gebruikers van de jaarstukken vooral gelet op de toegankelijkheid en begrijpelijkheid van de daarin opgenomen toelichtingen en analyses. Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag verenigbaar is met de jaarrekening en toegankelijk is. Het jaarverslag geeft goed inzicht in de realisatie van de gestelde doelen.

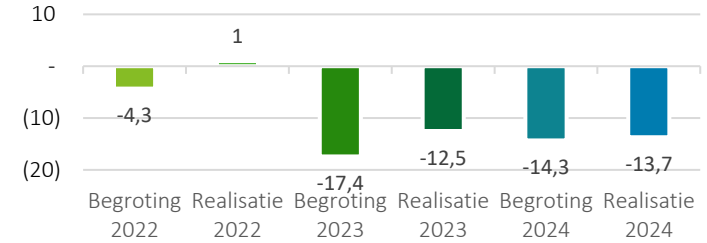
Risicomanagement

Het risicomanagement vormt een belangrijk onderdeel van de bedrijfsvoering binnen Rijnland. De verantwoording van het risicomanagement ligt vast in de paragraaf 'Risicoparagraaf en weerstandsvermogen'. Wij hebben dit besproken met de ambtelijke organisatie. Hierbij hebben wij vastgesteld dat de paragraaf voldoet aan de verslaggevingsvereisten. Wij willen wel graag de volgende punten onder uw aandacht brengen:

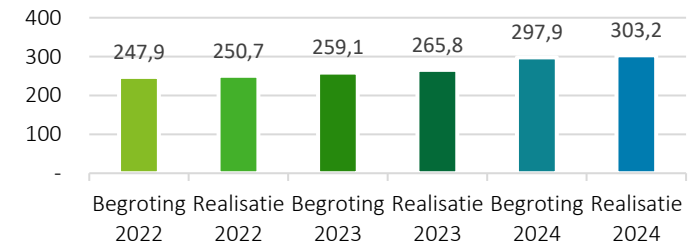
- Gedetailleerde informatie over de risico's is opgenomen in de bijlage bij het programmajaarverslag. Ten behoeve van het vergroten van de leesbaarheid hiervan is ons advies de detailinformatie in de bijlage te combineren met de informatie die is opgenomen in de paragraaf.

- Een goede koppeling tussen de omvang van de risico's en het weerstandsvermogen ontbreekt. Hierdoor is de weerstandsratio onbekend. Hierbij merken wij op dat in de Nota reserves en voorzieningen, zoals deze in juli 2024 is vastgesteld door de VV, een afspraak is opgenomen inzake het reserveren van 5% van de exploitatie als ondergrens voor het opvangen van risico's. Dit komt afgerond neer op € 14 miljoen (5% van de nettolasten, vóór mutaties in de egalisereserves). Ons advies is om op grond van een risicoanalyse te identificeren wat de kwantitatieve omvang is van de onderkende risico's. Op basis van deze identificatie kunt u de 5% evalueren en kunt u een weerstandsratio bepalen (verhouding tussen het beschikbare eigen vermogen om risico's op te kunnen vangen en de financiële omvang van de kwantitatieve inventarisatie). De risico-inventarisatie kan eventueel op geaggregeerd niveau worden opgenomen in de paragraaf 'Risicoparagraaf en weerstandsvermogen', waarbij (concurrentie)gevoelige informatie achterwege kan blijven.
- Binnen het risicomanagement zien wij een ontwikkeling waarbij er verder wordt gekeken dan alleen naar de financiële risico's. Wij hebben geconstateerd dat dit nog ontbreekt in uw risicoparagraaf, zodat hierin van een integraal beeld (nog) geen sprake is.
- Verder zien wij vaak dat het model van risicomanagement ook wordt toegelicht. Dit zien wij nog niet terug in het programmajaarverslag van Rijnland, zodat wij dit ter overweging onder uw aandacht willen brengen.

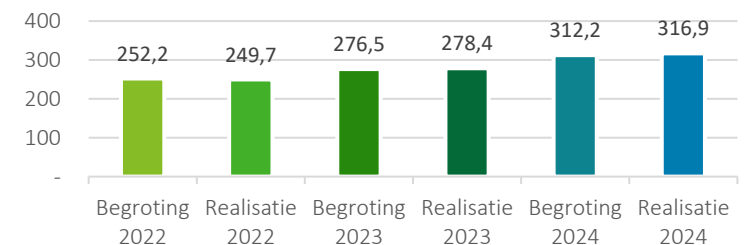
Saldo baten en lasten | Begroting vs realisatie (x € 1 miljoen)

Baten | Begroting vs realisatie (excl. mutaties reserves) (x € 1 miljoen)

Lasten | Begroting vs realisatie (excl. mutaties reserves) (x € 1 miljoen)

Fraude, integriteit, en naleving wet- en regelgeving

De beoordeling door het college van dijkgraaf en hoogheemraden van het risico van materiële fouten in de jaarrekening als gevolg van fraude of van het overtreden van wet- en regelgeving

Tijdens onze controle vragen wij u jaarlijks inzicht te geven in de eigen inschatting van het risico dat de jaarrekening een materiële afwijking kan bevatten als gevolg van fraude of het overtreden van wet- en regelgeving (corporate compliance), inclusief de aard, omvang en frequentie van de inschattingen, het proces dat u daarbij hanteert, en de communicatie daarover met het personeel en met de verenigde vergadering. Tijdens deze gesprekken heeft uw organisatie aangegeven zich bewust te zijn van frauderisico's, waaronder het belang van corporate compliance en de analyse van corruptievraagstukken.

In onze managementletter hebben wij uitgebreid gerapporteerd over fraude en integriteit, en over de stappen die uw hoogheemraadschap hierin heeft gezet. Wij hebben in het afgelopen jaar uw frauderisicoanalyse besproken met interne forensisch specialisten. Dit draagt bij aan een robuuste (fraude)risicoanalyse en ondersteunt ons in de advisering over uw interne frauderisicoanalyse, die het college periodiek actualiseert.

In 2023 hebben wij onze adviserende rol verder uitgebreid door onze specialisten te betrekken bij de frauderisicosessies en de verdere inbedding van het frauderisicomangement in uw organisatie. Op basis van deze sessie zal uw organisatie de huidige frauderisicoanalyse, die uit 2021 stamt, actualiseren. Dit is mede als gevolg van capaciteitsgebrek doorgeschoven naar 2025. Wij blijven uw aandacht vragen voor een snelle actualisatie van de frauderisicoanalyse.

Geen wijzigingen in onze initiële inschatting van het frauderisico en geen aanwijzingen voor fraude

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude berust bij het college, inclusief het invoeren en onderhouden van interne-beheersingsmaatregelen voor de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving, de werking en efficiency van de bedrijfsvoering, en de naleving van de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Als accountant verkrijgen wij een redelijke, maar geen absolute, zekerheid dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat, als gevolg van fraude of fouten.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten, doordat sprake kan zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen of verkeerd voorstellen van zaken, of het doorbreken van de interne beheersing. Onze controle is uitgevoerd met een hoge, maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraudes hebben ontdekt.

Wij hebben de accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben professionele oordeelsvorming toegepast, in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Fraude en integriteit

Jaarlijks verkrijgen wij inzicht in de integriteitsmeldingen, die wij vervolgens doorspreken met uw integriteitsmedewerker. Wij hebben op basis van onze controle en de besprekingen geen integriteitsmeldingen geconstateerd.

Onze conclusie is voorts dat uw hoogheemraadschap op een adequate wijze opvolging geeft aan geïdentificeerde integriteitskwesaties, en hierover tijdig met ons in contact treedt.

Binnen Rijnland wordt momenteel gewerkt aan een notitie Misbruik & Oneigenlijk gebruik.

Rechtmatigheidsverantwoording

Rechtmatigheidsverantwoording

Vanaf het boekjaar 2025 is het college van dijkgraaf en hoogheemraden verplicht in de jaarrekening een rechtmatigheidsverantwoording op te nemen waarin het zich verantwoordt over de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties (inclusief de begrotingsrechtmatigheid). Een uitgebreidere toelichting op de onrechtmatigheden en de vervolgcacties die nodig zijn om deze op te lossen/te voorkomen, wordt opgenomen in de paragraaf Bedrijfsvoering van het jaarverslag.

De rechtmatigheidsverantwoording heeft betrekking op de zuivere rechtmatigheidscriteria. Dit zijn het begrotingscriterium, het voorwaarden-criterium en het criterium inzake misbruik en oneigenlijk gebruik.

Begrotingscriterium

De rechtmatigheidsverantwoording vanaf 2025 zal gevolgen hebben voor de wijze waarop met begrotingsonrechtmatigheden moet worden omgegaan. Dat lichten wij hieronder nader toe.

Bij de rechtmatigheidsverantwoording vormt het begrotingscriterium een belangrijk toetsingscriterium. De financiële beheershandelingen die ten grondslag liggen aan de baten, lasten en balansmutaties dienen tot stand te zijn gekomen binnen de grenzen van de geautoriseerde begroting en de hiermee samenhangende programma's en kredieten (begrotingscriterium). Uitgangspunt hiervoor is het niveau waarop de verenigde vergadering de budgetten in de begroting en de kredieten heeft geautoriseerd.

Belangrijk verschil met het rechtmatigheidsoordeel van de accountant is dat vanaf 2025 elke euro overschrijding van de geraamde lasten meetelt voor de rechtmatigheidsverantwoording. Bij een afwijking van de baten volstaat in principe een toelichting. In de huidige rechtmatigheidscontrole van de accountant worden de meeste overschrijdingen van de geraamde saldi van de baten en lasten op basis van de criteria niet meegenomen in het rechtmatigheidsoordeel.

De verenigde vergadering en het college van dijkgraaf en hoogheemraden kunnen wel afspraken maken over situaties waarin de lastenoverschrijdingen weliswaar onrechtmatig, zijn, maar wel acceptabel. De lastenoverschrijdingen zijn en blijven dan onrechtmatig, maar zijn onder voorwaarden acceptabel. Dit betekent dat het college deze niet hoeft toe te lichten in de paragraaf Bedrijfsvoering.

Voorwaarden criterium

Het voorwaarden criterium heeft betrekking op de eisen die worden gesteld aan het uitvoeren van de financiële beheershandelingen. De eisen c.q. voorwaarden zijn afkomstig uit de relevante wet- en regelgeving zoals opgenomen in het normenkader. Het belangrijkste voorbeeld is de naleving van de Aanbestedingswet 2012. Ten aanzien van dit aspect wijzigt er niets met de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording in 2025.

Misbruik en oneigenlijk gebruik

Het criterium 'misbruik en oneigenlijk gebruik' zal een belangrijkere rol spelen in de rechtmatigheidsverantwoording dan in de rechtmatigheidscontrole van de accountant. Bij dit criterium gaat het om het voorkomen, signaleren en corrigeren van het misbruik en/of oneigenlijk gebruik van de voorzieningen van uw hoogheemraadschap. De verhoogde aandacht voor dit criterium vloeit voort uit de affaire rondom de kinderopvangtoeslag en heeft ten doel om het beleid en de maatregelen in het kader van het voorkomen van misbruik en oneigenlijk gebruik expliciet te maken aan de bestuurstafel. Uw hoogheemraadschap zal de gevolgen van dit aspect in kaart moeten brengen.

Afspraken tussen de verenigde vergadering en het college

De verenigde vergadering en het college van dijkgraaf en hoogheemraden moeten afspraken maken over de inkadering en invulling van de rechtmatigheidsverantwoording. Diverse aspecten zijn landelijk geregeld, maar de verenigde vergadering kan wel enkele keuzes maken. Die keuzes moeten in 2025 worden gemaakt, teneinde het college in de gelegenheid te stellen begin 2026 een rechtmatigheidsverantwoording over 2025 op te stellen en te onderbouwen.

Over de onderwerpen en de criteria zijn de gesprekken gevoerd en zijn afspraken gemaakt. De afgesproken criteria zijn opgenomen in de financiële verordening 2025 en in de controleverordening 2025. Deze verordeningen heeft de VV op 5 maart 2025 vastgesteld. De belangrijkste afspraken zijn:

- De verenigde vergadering moet een verantwoordingsgrens vaststellen tussen 0 en 2%. Deze grens wordt bij voorkeur vastgelegd in de financiële verordening.
- De verenigde vergadering kan een rapportagegrens vaststellen. Dit is de grens waarboven alle onrechtmatigheden in de jaarstukken moeten worden gerapporteerd. Voor de accountantscontrole hanteert u momenteel een rapportagegrens van € 0,3 miljoen.
- Er kunnen afspraken worden gemaakt over criteria die bepalen of overschrijdingen van de lasten en kredieten acceptabel zijn. Deze verschillen zijn onrechtmatig en wegen mee in de rechtmatigheidsverantwoording, maar hoeven dan verder niet te worden toegelicht in de paragraaf Bedrijfsvoering.
- Er kunnen afspraken worden gemaakt over de wijze waarop moet worden omgegaan met overige begrotingsafwijkingen, zoals een onderschrijding van de geraamde baten.

Overige bevindingen

Naleving van de Europese aanbestedingsregels

Uw hoogheerraadschap voert in het kader van de controle op de naleving van de Europese aanbestedingsregels jaarlijks uitgebreide 'spendanalyses' uit, die in samenspraak met ons tot stand komen en waarbij de organisatie voorbereidende werkzaamheden uitvoert op basis van onze selecties.

Naar aanleiding van de controle zijn er geen onrechtmatigheden ten aanzien van de EU-aanbestedingsregels geconstateerd.

Projectenbeheer materiële vaste activa

Uw hoogheerraadschap voert diverse projecten uit. Deze projecten worden verantwoord als onderhanden werk, als onderdeel van de materiële vaste activa. Bij het afronden van een project zal dit worden overgeheveld naar 'in exploitatie', waarna er vervolgens op wordt afgeschreven.

Begin 2025 is geconstateerd dat er voor een project sprake was van activeringen die ten onrechte zijn overgeboekt van 'onderhanden werk' naar 'in exploitatie'. Als gevolg hiervan heeft er een versnelde afboeking plaatsgevonden ad € 2,9 miljoen. Wij blijven, zoals in voorgaande jaren, uw aandacht vragen voor een goede projectbeheersing.

Interne beheersing

Belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing vanuit de controle over het boekjaar 2024

Managementletter 2024, toegespitst op de interne (financiële) beheersing

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij in het najaar van 2024 een interim-controle uitgevoerd. Deze interim-controle was primair gericht op de opzet, het bestaan en de werking van maatregelen van administratieve organisatie en interne beheersing, voor zover van belang voor onze controle op de betrouwbaarheid en rechtmatigheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens.

Voor de bevindingen naar aanleiding van de interim-controle verwijzen wij naar onze managementletter 2024, gedateerd op 7 februari 2025.

In de managementletter hebben wij een aantal aandachtspunten voor het opstel- en controleproces van de jaarrekening 2024 benoemd. Als onderdeel van onze werkzaamheden voor de jaarrekening 2024 zijn wij nagegaan of deze aandachtspunten in voldoende mate zijn opgevolgd. Voor zover de opvolging en/of onze controle ervan hiertoe aanleiding geven, hebben wij onze bevindingen in dit accountantsverslag bij het betreffende onderwerp verwerkt.

Memoriaalboekingen

Memoriaalboekingen zijn (correctie)boekingen die niet via de reguliere boekingsgang plaatsvinden. Deze boekingen zijn hierdoor in opzet meer risicovol. Daarom besteden wij tijdens onze controle extra aandacht aan deze boekingen. Wij constateren dat het hoogheemraadschap in 2024 het proces rondom memoriaalboekingen heeft verbeterd.

Belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing vanuit de controle over het boekjaar 2024

IT-audit 2024

In het kader van de controle van de jaarrekening 2024 hebben wij IT-audit-werkzaamheden uitgevoerd omtrent de opzet en het bestaan van de general IT controls (GITC's) binnen de IT-omgeving van het Hoogheemraadschap van Rijnland. Wij hebben ons daarbij gericht op de applicatie ProSa (financiële administratie). Dit betreft een zogenaamde SaaS-oplossing van leverancier AllSolutions.

Bevindingen ProSa

Onderstaand hebben wij de belangrijkste bevindingen opgenomen naar aanleiding van de IT-audit ProSa.

Toekenning van gebruikersrollen

Het Hoogheemraadschap van Rijnland heeft per 10 december 2024 haar autorisatiematrix weer geactualiseerd. Het blijft van belang de rechten binnen de applicatie periodiek te controleren en deze aan te passen waar nodig.

Periodieke gebruikersreview

Het Hoogheemraadschap van Rijnland heeft geen proces ingericht voor het periodiek reviewen van de gebruikersrechten en autorisaties binnen ProSa. Wel is door ons geconstateerd dat er vooruitgang is geboekt, doordat het proces in opzet is gedefinieerd. Wij vragen uw aandacht voor het implementeren van dit proces. Zonder een periodieke review op de gebruikersrechten ontbreekt namelijk een controlemechanisme voor het signaleren van corrigeren van ongeautoriseerde of onjuiste toegangsrechten.

Wachtwoord authenticatie

Wij hebben vastgesteld dat de wachtwoordinstellingen binnen het systeem ProSa niet voldoen aan de algemeen aanvaarde beveiligingsrichtlijnen. Dit betreft onder andere een beperkte minimale wachtwoordlengte en het ontbreken van verplichte periodieke wachtwoordwijzigingen. Hoewel niet is geconstateerd dat de gebruikers rechtstreeks inloggen op ProSa, vormt deze tekortkoming een verhoogd risico indien Single Sign-On (SSO) niet wordt toegepast, of in het geval van uitzonderlijke situaties waarin een directe login toch noodzakelijk is.

Beheer van verhoogde toegangsrechten

Tijdens onze werkzaamheden is vastgesteld dat twee senior financieel administrateurs zijn geautoriseerd voor de rol van functioneel beheer in ProSa. Dit is conform de afspraken binnen de organisatie over general IT-controls en applicatiebeheer. Wij adviseren u om de accounts met hoge rechten te beperken tot de IT-medewerkers. Wij adviseren u aanvullende controlemaatregelen te implementeren, zoals een periodieke monitoring en logging van de activiteiten van deze accounts. Hiermee wordt het risico op ongeautoriseerde handelingen beperkt en wordt gewaarborgd dat eventuele afwijkingen tijdig worden gesignaleerd en opgevolgd.

Bredere opmerking general IT controls

In het afgelopen jaar heeft het Hoogheemraadschap van Rijnland aantoonbare stappen gezet in het verbeteren van de beheersing van de IT-processen. Zo is het wijzigingsbeheer verder geoptimaliseerd, met duidelijke procedures voor het doorvoeren van wijzigingen, ook bij afwezigheid van een key user. Daarnaast is er een proces ingericht voor het structureel beoordelen van de ISAE 3402 Type II-rapportage van AllSolutions,, wat bijdraagt aan het waarborgen van de betrouwbaarheid en de continuïteit van de IT-processen. Hiermee zijn twee bevindingen uit eerdere audits op een adequate wijze opgevolgd.

Wij adviseren u de IT-governance verder te versterken via het duidelijk vaststellen van het eigenaarschap van de IT-processen, waarbij de verantwoordelijkheid voor het opvolgen van IT-auditbevindingen centraal wordt gecoördineerd. Daarnaast bevelen wij u aan een robuust control framework te ontwikkelen en een verdiepende analyse uit te voeren, ten behoeve van het structureel waarborgen van de effectiviteit van de IT-controls binnen AllSolutions.

Bijlagen

A1 - Niet-gecorrigeerde controleverschillen

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de niet-gecorrigeerde controleverschillen groter dan de rapporteringstolerantie van € 100.000.

Er is geen sprake van niet-gecorrigeerde controleverschillen

Aard van de fouten	Getrouwheid
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen voorgaande periode	€ 0
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen huidige periode:	
Totaal getrouwheidsfouten	€ 0

- Wij hebben van het college een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin het college het bovenstaande heeft bevestigd. Dit houdt in dat eventuele niet-geconstateerde en daardoor niet-gecorrigeerde afwijkingen, zowel individueel als in totaal, in het kader van de jaarrekening niet materieel zijn. Het college heeft tevens bevestigd geen kennis te hebben van andere niet-gecorrigeerde afwijkingen.

A2 - Onzekerheden in de controle

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de onzekerheden groter dan de rapporteringstolerantie van € 100.000.

Er is geen sprake van onzekerheden in de controle.

Aard van de onzekerheden	Getrouwheid
Totaal onzekerheden in de controle getrouwheid	€ 0

- Wij hebben van het college een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin het college het bovenstaande heeft bevestigd. Het college heeft tevens bevestigd geen kennis te hebben van andere onzekerheden.

A3 - Tekortkomingen in de toelichtingen

Onze controlestandaarden vereisen dat wij afwijkingen van materieel belang in de toelichting signaleren om de verenigde vergadering in staat te stellen een inschatting te maken van de gevolgen daarvan voor de jaarrekening. De tabel hierna bevat een weergave van die onderwerpen uit de toelichting waarvan wij denken dat de verenigde vergadering deze nader dient te beoordelen.

Er is hier geen sprake van tekortkomingen in de toelichtingen

Toelichting	Bron van de toelichtingsvereiste	Kwantitatieve of kwalitatieve overwegingen
n.v.t.		

C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Bevestiging onafhankelijkheid

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de “Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO)” en vormen een belangrijk onderdeel van het ‘normenkader’ waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de ViO is binnen de organisatie van Deloitte ingebed.

Wij bevestigen dat onze onafhankelijke positie ten opzichte van het hoogheerraadschap van Rijnland in overeenstemming met de Nederlandse wettelijke en beroepsvoorschriften is gewaarborgd. Wij zijn van mening dat onze objectiviteit gedurende het afgelopen jaar niet is aangetast.

Stelsel van maatregelen om onze onafhankelijke positie te waarborgen

Deloitte beschikt over een stelsel van maatregelen om haar onafhankelijke positie bij controlecliënten te waarborgen. Dit stelsel van maatregelen is een integraal onderdeel van de bestuurlijke organisatie en van het voor de gehele organisatie van toepassing zijnde stelsel van kwaliteitsbeheersingsmaatregelen.

Bijgaande niet-limitatieve opsomming geeft u een indruk van de maatregelen die bijdragen aan het waarborgen van onze onafhankelijke positie:

- Schriftelijke onafhankelijkheidsbepalingen waarin alle bestaande onafhankelijkheidsvereisten en de risico's ten aanzien van de bedreiging van de onafhankelijkheid en de daaraan gerelateerde waarborgen zijn verwerkt.
- Procedures voor tijdige bekendmaking van de voorschriften en de daarin aangebrachte wijzigingen aan alle gevolmachtigden en werknemers bij Deloitte.
- Procedures voor de organisatie van periodieke trainingen inzake de toepassing van de onafhankelijkheidsvoorschriften.
- Procedures die erop gericht zijn dat onze gevolmachtigden en werknemers in specifieke casussen en omstandigheden de onafhankelijkheidsvoorschriften naleven.

- De benoeming van professionals op seniorniveau die verantwoordelijk zijn voor het continu actualiseren van de procedures en voorschriften, de tijdige bekendmaking ervan en het adequaat functioneren van het gehele stelsel van maatregelen.
- Procedures voor een schriftelijke rapportage per controlecliënt waarin is vastgelegd of sprake is van omstandigheden die de onafhankelijkheid van de accountant die de controleopdracht uitvoert bedreigen, op welke wijze met potentiële bedreigingen is omgegaan en, indien er bedreigingen zijn gesignaleerd, welke maatregelen dan zijn genomen om deze bedreigingen voor de onafhankelijkheid weg te nemen. De vastlegging van deze beoordeling, inclusief een gemotiveerde conclusie (de zogenoemde ‘onafhankelijkheidsevaluatie’), wordt in het dossier opgenomen.
- Procedures die vereisen dat een daartoe geëigende afdeling binnen Deloitte wordt geconsulteerd, als sprake is van een mogelijke aantasting van de onafhankelijkheid in relatie tot een specifieke cliënt. Indien de bestuursstructuur van de controlecliënt voorziet in een verenigde vergadering of auditcommissie, overwegen wij ook een van deze instanties te raadplegen.
- Procedures voor het interne toezicht in relatie tot de toetsing en bewaking van de naleving van de onafhankelijkheidsvoorschriften.

De opzet en werking van ons stelsel van maatregelen wordt periodiek door de externe toezichthouder getoetst.

Interne roulatie

Een te grote mate van vertrouwdheid of vertrouwen kan een bedreiging vormen voor de onafhankelijkheid van de accountant wanneer bepaalde leden van het controleteam geregeld en voor lange tijd aan de wettelijke controle van een controlecliënt meewerken.

Wij beoordelen de bedreiging voor de onafhankelijkheid die kan voortvloeien uit de langdurige betrokkenheid van andere leden van het controleteam bij de controleopdracht. Waar nodig nemen wij maatregelen om deze bedreiging weg te nemen.

Onze beoordeling heeft geen aanleiding gegeven om het komend boekjaar teamleden bij het Hoogheerraadschap van Rijnland te rouleren.

Persoonlijke, zakelijke of financiële relaties met het hoogheerraadschap van Rijnland

Wij hebben een evaluatie gemaakt van persoonlijke, zakelijke en financiële relaties tussen Deloitte, haar gevolmachtigden en haar medewerkers en het hoogheerraadschap die van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. Bij deze evaluatie zijn ons geen zaken gebleken die aan u gerapporteerd dienen te worden.

Geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid

De Nederlandse onafhankelijkheidsregels vereisen dat de eindverantwoordelijke accountant de met governance belaste organen informeert over geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die Deloitte, een bestuurder of interne toezichthouder van Deloitte of een lid van het controleteam heeft ontvangen van of verstrekt aan het hoogheerraadschap of een bij het hoogheerraadschap betrokken persoon. Hierbij is een drempel van € 100 opgenomen in de regels.

Wij hebben geen geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid met een (geschatte) waarde van meer dan € 100 ontvangen of verstrekt, en zijn daarom van mening dat er geen sprake is van een bedreiging voor de onafhankelijke uitvoering van de controleopdracht.

Onder Deloitte wordt verstaan één of meer van Deloitte Touche Tohmatsu Limited (“DTTL” of “Deloitte Global”), haar wereldwijde netwerk van member firms en aan hen verbonden entiteiten (tezamen, de “Deloitte-organisatie”). DTTL en haar wereldwijde netwerk van member firms en aan hen verbonden entiteiten zijn juridisch gescheiden en onafhankelijke entiteiten, die elkaar niet kunnen verplichten of binden ten aanzien van derden. DTTL en iedere DTTL member firm en aan hen verbonden entiteiten zijn aansprakelijk voor hun eigen handelen en nalaten, en niet voor het handelen of nalaten van een andere entiteit. DTTL verleent geen diensten aan cliënten. Raadpleeg www.deloitte.com/about voor meer informatie.

Deloitte levert toonaangevende audit- en assurance-, belastingadvies- en juridische diensten, en diensten op het gebied van consulting, financial advisory, en risk advisory aan bijna 90% van de Fortune Global 500® en duizenden particuliere bedrijven. Onze professionals leveren meetbare en blijvende resultaten die het vertrouwen van het publiek in kapitaalmarkten helpen versterken, klanten in staat stellen te transformeren en bloeien, en de weg wijzen naar een sterkere economie, een meer rechtvaardige samenleving en een duurzame wereld. Voortbouwend op haar meer dan 175-jarige geschiedenis, omvat het bereik van Deloitte meer dan 150 landen en gebieden. Ontdek hoe de meer dan 415.000 mensen van Deloitte wereldwijd een impact maken die ertoe doet op www.deloitte.com.

Deze communicatie bevat louter algemene informatie en noch DTTL, noch haar wereldwijde netwerk van member firms of aan hen verbonden entiteiten verleent door middel van deze communicatie professioneel advies of diensten. Voordat u een beslissing neemt of actie onderneemt die van invloed kan zijn op uw financiën of uw bedrijf, dient u een gekwalificeerde professionele adviseur te raadplegen. Geen enkele entiteit in de Deloitte-organisatie is verantwoordelijk voor enig verlies dat wordt geleden door een persoon die op deze communicatie vertrouwt.